

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто шляхи формування ресурсної бази банків за рахунок вкладних операцій.

Аннотация. Рассмотрены пути формирования ресурсной базы банков за счет вкладных операций.

Annotation. The article deals with the ways of formation of the resource base of banks through deposit operations.

Ключові слова: банк, банківська система, депозити.

Однією з основних функцій банківської системи є раціональний розподіл фінансових ресурсів шляхом акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання і населення. Без достатньої ресурсної бази банки не можуть у належних обсягах здійснювати кредитування поточних потреб юридичних та фізичних осіб. Необхідною умовою досягнення зазначених цілей є залучення значних ресурсів, зокрема депозитних. Тому у банківській системі проблема формування оптимальних за обсягами і термінами депозитних ресурсів стоїть, як правило, на першому місці, що дає можливість стверджувати важливість депозитної політики.

Проблеми розвитку депозитних операцій для формування ресурсної бази комерційного банку аналізували у своїх працях вітчизняні та зарубіжні науковці: Васюренко О. В. [1], Дмитрієва О. М. [2], Єліфанов А. О. [3], Р. Міллер [4], Мороз А. М. [5] та ін.

Метою дослідження є аналіз порядку організації й обліку депозитних операцій комерційного банку.

Завдання дослідження полягає у розгляді теоретичних аспектів проведення депозитних операцій та запропонування заходів щодо вдосконалювання депозитної діяльності банку.

Об'єктом дослідження є депозитна діяльність банків.

Предмет дослідження становить облік депозитних операцій.

Значення банків у сучасному світі загальновідоме – це специфічний фінансовий інструмент, який, акумулюючи кошти і зберігаючи суспільні заощадження, фінансує державу, підприємства і приватних осіб, відповідає за кредитні відносини суб'єктів господарювання та ефективно функціонування платіжної системи [6, с. 5–6].

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків [7]. Станом на 01.01.2011 р. в Україні зареєстровано 195 банків, з них 175 мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій [8].

Ефективна діяльність банків та масштаби їх операцій залежать від обсягу ресурсів, якими вони володіють. Без достатньої ресурсної бази банки не можуть у належних обсягах здійснювати кредитування поточних потреб юридичних та фізичних осіб. Більшість ресурсів комерційного банку формується завдяки залученню коштів, серед яких можна виділити: кошти клієнтів, більшу частину яких становлять депозити, та пасиви в управлінні – це отримані банком кредити, виставлені на грошовий ринок довгострокові зобов'язання. Саме депозитні вклади відіграють важливу роль у формуванні ресурсної бази банку і слугують мірою довіри та визнання діяльності банку вкладниками [6, с. 69].

Вклад (депозит) – це кошти в готівковій або у безготівковій формі, у валюті України або в іноземній валюті, які розміщені клієнтами на їх іменних рахунках у банку на договірних засадах на визначений строк зберігання або без зазначення такого строку і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору [7].

Загострення конкуренції між банками й іншими фінансово-кредитними установами за внески фізичних й юридичних осіб призвело до появи величезної розмаїтості депозитів.

За строками використання коштів вкладу (депозити) клієнтів банку поділяють на: вклади (депозити) на вимогу; строкові вклади (депозити). До вкладів на вимогу належать залишки тимчасово вільних коштів клієнтів банку на поточних рахунках, які надаються не на визначений термін та можуть бути вилучені в будь-який час [1].

Строкові депозити – це кошти на рахунках, якими власник не може скористатися до закінчення строку дії угоди. У складі строкових вкладів виокремлюють власне строкові вклади та ощадні вклади. Власне строкові вклади відкриваються всім клієнтам банку. До них відносять депозити овернайт – це депозити, які залучені на термін не більше одного операційного дня. Ощадні вклади – це вклади населення, які розміщені у банках з метою зберігання та нагромадження і відкриваються тільки фізичним особам [6, с. 70].

Кошти до запитання та строкові кошти фізичних осіб обліковуються за рахунками 262-ї і 263-ї груп. При цьому рахунки 262-ї групи "Кошти на вимогу фізичних осіб" класифікуються за спрямуванням цих коштів.

Депозитна угода укладається між банком і клієнтом. Вона засвідчує право комерційного банку керувати залученими від юридичних і фізичних осіб грошовими коштами. В угоді зазначаються дата, внесення депозиту, сума депозиту, форма зарахування коштів на депозитний рахунок, відсоткова ставка за користування депозитом, періодичність виплати відсотків, порядок повернення депозиту і відсотків після закінчення строку зберігання, відповідальність сторін, умови розірвання угоди.

При залученні коштів на вклад (депозит) в обліку здійснюються такі бухгалтерські проводки:

Дт рахунки для обліку грошових коштів, рахунки клієнтів;

Кт рахунки для обліку залучених вкладів (депозитів).

Згідно з обліковою політикою банку можлива сплата відсоткового доходу щомісячно, раз за квартал, за

нарахованих витрат. Відсотки, нараховані за депозитами, відображаються у балансі на перше число наступного місяця як зобов'язання банку, а у звіті про прибутки і збитки – як понесені витрати.

Нарахування відсотків за депозитом відображається таким чином:

Дт відсоткові витрати за коштами клієнтів;

Кт нараховані витрати за строковими депозитами.

Після закінчення депозитної угоди закриття депозиту відображається бухгалтерськими проведеннями:

Дт депозитні рахунки клієнтів;

Кт поточні рахунки клієнтів.

Повернення депозиту і сплата відсоткового доходу підприємствам здійснюються тільки через перерахування на поточний рахунок. Дострокове закриття депозитного рахунку можливе на підставі заяви або клопотання клієнта.

На сьогодні обсяг готівки на руках у населення є досить значним, і ті комерційні банки, які зможуть запропонувати індивідуальним вкладникам більший комплекс високоякісних послуг, отримають у своє розпорядження значні суми додаткових ресурсів. Розвиток таких послуг вимагає від банківських установ нових підходів до встановлення форм депозитних рахунків, впровадження нової техніки та технології ведення банківських операцій із застосуванням різноманітних засобів (чекових книжок, кредитних карток та ін.).

Як перспективний напрям удосконалення депозитних операцій можна запропонувати розширення кола депозитних рахунків клієнтів із різноманітним режимом функціонування, що надаватиме вкладникам банку додаткові можливості з використання своїх коштів.

У відносинах комерційних банків із різними групами клієнтів, як з фізичними особами, так і з юридичними, доцільно було б використовувати депозитні рахунки, що мають змішаний режим функціонування. Корисним щодо цього є досвід зарубіжних комерційних банків у застосуванні NOW рахунків. З одного боку, кошти, що зберігаються на таких рахунках, можуть використовуватися для здійснення платежів, а з іншого – вони є своєрідними фінансовими інвестиціями, що приносять їх власникам певні доходи.

Проведене дослідження дало змогу обґрунтувати сутність та особливості депозитних операцій комерційних банків в Україні. Зростання конкуренції на депозитному ринку за умови одночасного зниження відсоткової ставки визначає необхідність для банківських інститутів запровадження якісно нових депозитних інструментів.

Дане дослідження не є завершеним, а потребує подальшого розгляду та вдосконалення облікових процесів за депозитними операціями.

Наук. керівн. Глєбова Н. В.

Література: 1. Васюренко О. В. Облік і Аудит [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_i_audit_u_bankah_-_vasyurenko_ov. 2. Дмитрієва О. А. Оптимізація депозитної діяльності комерційного банку / О. А. Дмитрієва // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 138–145. 3. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посібн. для студ. вузів / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 523 с. 4. Миллер Р. Современные деньги и банковское дело / Р. Миллер, Д. Ван-Хуз ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 856 с. 5. Мороз А. М. Банківські операції : навч.-метод. посібн. для самостійного вивчення дисципліни / А. М. Мороз. – К. : КНЕУ, 2010. 6. Табачук Г. П. Фінансовий облік у банках : навч. посібн. / Г. П. Табачук, О. Н. Сарахман, Т. Н. Бречко. – К. : УБС НБУ, 2009. – 423 с. 7. Про банки і банківську діяльність : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua>. 8. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.